

Faktaark 2013 – Til diskusjon i eldrerådene

Aldersdiskriminering

Den 24. april 2013 avholdt Statens seniorråd en nasjonal konferanse om aldersdiskriminering. Hensikten var å sette søkelys på diskriminering både i og utenfor arbeidslivet. Rådets ambisjon framover er å komme videre i spørsmålet om å bekjempe og forby aldersdiskriminering utenfor arbeidslivet.

Dette faktaarket skal få fram hva aldersdiskriminering er, beskrive hvilke former diskrimineringen kan ta og gi eksempler på det. Samtidig ønsker vi både å gi innspill og anspore til refleksjon og diskusjon om temaet aldersdiskriminering i den praktiske hverdagen for de kommunale og fylkeskommunale eldrerådene.

FNs prinsipper for eldre i verden

Eldre skal bli behandlet rettferdig uavhengig av alder, kjønn, rase eller etnisk bakgrunn, funksjonshemming eller annen situasjon, og bli verdsatt uavhengig av sin økonomiske situasjon.

Usaklig forskjellsbehandling av eldre i Norge i dag

Seniorer opplever å bli diskriminert på grunn av alder. Det skjer ved at rettigheter formelt opphører ved gitte aldre, og ved at tilgang til ulike samfunnsarenaer begrenses. Negative holdninger overfor eldre kan vanskeliggjøre deltakelse eller medføre et dårligere tilbud.

Statens seniorråd ønsker et samfunn der alder i minst mulig grad ligger til grunn for hvordan mennesker behandles. Vi ser en positiv utvikling i forhold til at stadig flere ser på seniorer som en ressurs i samfunnet. Seniorer bidrar selv til holdningsendringen ved å bli stadig flere, friskere og mer aktive. Samtidig ser vi at holdninger overfor de aller eldste, de med redusert fysisk og psykisk helse og de mest pleietrengende, ikke viser samme positive utvikling. Oppfatningen av den enkeltes menneskeverd skal ikke påvirkes av deres alder eller funksjonsnivå.

Holdninger til eldre

Fordommer og diskriminerende praksis overfor eldre kalles i en del sammenhenger for alderisme. Selv velmenende tiltak overfor eldre kan være utslag av alderisme, fordi det bak tiltaket kan ligge en generell antakelse om redusert fysisk eller psykisk funksjonsnivå. Vår erfaring er at forskjellsbehandling begrunnet med alder ikke vekker like stor oppmerksomhet som andre former for forskjellsbehandling. Det er derfor vanskelig å fastslå omfanget av alderisme og aldersdiskriminering. Statens seniorråds ferske opinionsundersøkelse, «Holdninger til eldre 2013», viser blant annet at omlag 30 prosent av befolkningen mener at aldersdiskriminering er ganske vanlig i Norge i dag, mens omtrent like mange mener at personer over 50 år ofte blir diskriminert i arbeidslivet. Det er behov for mer kunnskap og forskning innen området alderisme og aldersdiskriminering.

Diskrimineringsformer og eksempler

Statens seniorråd er prinsipielt imot øvre aldersgrenser. Det gjelder både i og utenfor arbeidslivet. Vi er ikke imot saklig begrunnet forskjellsbehandling, men det grunnleggende prinsipp må være likebehandling. Om en person skal fratras rettigheter, bør det skje på individuelt grunnlag og ikke på grunn av alder. I arbeidsmiljøloven er det et forbud mot aldersdiskriminering i arbeidslivet.

Mange eldre opplever å bli diskriminert også utenfor arbeidslivet, både av offentlige institusjoner og private bedrifter. Det kan for eksempel være:

- Et dårligere tjenestetilbud enn for andre aldersgrupper, for eksempel prioriteringer i helsevesenet knyttet til alder
- Begrensninger i yrkesutøvelse knyttet til alder:
  - Inndragning av fastlegehjemmel ved fylte 70 år
  - Inndragning av eldre fiskeres fangstkvoter
  - Inndragning i støtte til eldre bønder
  - Begrensninger i stipend og støtte til eldre forskere
  - Bortfall av sykepenger, arbeidsavklaringspenger og ordningen med varig tilrettelagt arbeid
  - Bortfall av yrkesskadeforsikring
- Aldersgrenser på varer og tjenester:
  - Øvre aldersgrenser for lån og kredittkort
  - Øvre aldersgrense for enkelte mobilabonnement
  - Øvre aldersgrense for enkelte bensinkort
  - Øvre aldersgrenser for forsikringstjenester (reiseforsikring og ulykkesforsikring)
- Dyrere forsikringer
- Manglende fysisk tilgang til offentlige arenaer, for eksempel kulturarrangementer
- utfordringer i forhold til å betjene automatiserte betalingsløsninger
- Gebyrer på manuelle betalingsløsninger
- Øvre aldersgrenser for tilgang i enkelte borettslag
- Øvre aldersgrenser for deltakelse i samfunnet:
  - Retten til å være meddommer
  - Transportreiser
  - Studier
  - Stønad til bil for funksjonshemmede
  - Sertifikater og legeattester
  - Øvre aldersgrenser på enkelte restauranter

Trolig finnes det flere eksempler på diskriminering av eldre utenfor arbeidslivet i Norge i dag. Dette trenger vi å vite mer om.

Lover påvirker folks holdninger

Lover påvirker folks holdninger, og gir diskriminerte grupper et verktøy for å bekjempe diskrimineringen. Statens seniorråd ønsker derfor et generelt forbud mot aldersdiskriminering.

FNs menneskerettighetserklæring artikkel 7

Alle er like for loven og har uten diskriminering rett til samme beskyttelse av loven. Alle har krav på samme beskyttelse mot diskriminering i strid med denne erklæring og mot enhver oppfordring til slik diskriminering.

Statens seniorråd mener

- Statens seniorråd er prinsipielt imot øvre aldersgrenser.
- Enhver forskjellsbehandling skal være saklig begrunnet.
- Det bør innføres et generelt forbud mot diskriminering på grunn av alder.
- Det er behov for mer kunnskap og forskning innen området alderisme og aldersdiskriminering.

Til diskusjon i eldrerådene

- Hva kan eldrerådene selv gjøre for å sette temaet aldersdiskriminering på dagsorden i eget fylke eller egen kommune?
- Hva skal til for at eldrerådene mest effektivt kan bidra med løsninger opp mot eget fylke eller egen kommune i aldersdiskrimineringsspørsmål?
- Finnes det utfordringer som kommunene bør være spesielt oppmerksomme på når det gjelder aldersdiskriminering?
- Er det andre eksempler på begrensninger i tjenestetilbud og deltakelse i samfunnet som bør sees nærmere på i et aldersdiskrimineringsperspektiv?

Mer informasjon

Statens seniorråds handlingsprogram, «Seniorpolitiske utfordringer 2010–2013», samt rådets rapport, «Holdninger til eldre 2013 – en temperaturmåling på folks syn på eldre i og utenfor arbeidslivet», kan lastes ned fra rådets nettside, www.seniorporten.no, eller bestilles ved å sende en mail til postmottak@statens.seniorraad.no

Heftet og rapporten er gratis.